

Profesorki Super-Babki

Nr 136

2022

Seria: Profesorki Super-Babki

Nr odcinka: 136

MARTA WYKA

Literatura Polska i Kraków

Polecana/Omawiana książka:

Marta Wyka: Przypomniałam sobie. Wydawnictwo Literackie. Kraków 2015.

Bohaterką odcinka jest Pani Profesor Marta Wyka, która swoją karierę akademicką związała z Uniwersytetem Jagiellońskim. Urodziła się w 1938 roku w Krakowie, zatem na rok przed rozpoczęciem II wojny światowej. Jest córką prof. Kazimierza Wyki¹ (1910–1975) i Jadwigi (1904–1988). Studiowała polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Ojciec był tam słynnym profesorem z zakresu literatury polskiej. Tak więc Ona poszła śladami ojca. Ma podobnie znaczące i ważne dokonania naukowe oraz popularyzatorskie. Na niektórych forach dodają iż jest także felietonistką. Komentowała

¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_Wyka; informacje o ojcu Bohaterki, jest zdjęcie jego pomnika-
ławeczki w Krzeszowicach.

<https://culture.pl/pl/tworca/kazimierz-wyka>; informacje na znanym portalu CULTURE.

<http://biografik.up.krakow.pl/?p=1951>; profesor pracował także na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie w latach 1949-1951.

wydarzenia kulturalne. Zabierała głos w sprawach dyskusyjnych – jak np. los dworku Kossaków, położonego prawie w samym centrum Krakowa. Jego zdjęcia (zza płotu) są zamieszczone w odcinku o Pani Profesor Simonie Kossak.²

Nasza Bohaterka napisała kilka książek biograficznych, które zawierają także wiele refleksji Autorki o życiu kulturalnym i naukowym Krakowa. Polecana książka liczy 188 stron, ma grube okładki oraz dość gruby, szorstki papier. Jest zszywana, zdjęcia są czarno-białe, jest jednobarwna wyklejka między okładką a stronami, w ogólności publikacja jest bardzo starannie wydana, bo Wydawnictwo Literackie (WL) – to firma prestiżowa i ogólnie znana. Na przedniej okładce mamy portret rodzinny może z XIX wieku, wydaje się, że w środku stoi ojciec Bohaterki w mundurku licealisty, a u dołu jest doklejone zdjęcie Jej w wieku około 4–5 lat. Na tylnej okładce jest zdjęcie naszej Heroiny w dojrzałym wieku oraz krótka notka o treści książki. Strony mają nietypowo umieszczone numery, w pobliżu środka rozłożonej książki, a w stopce każdej strony są tytuły aktualnych rozdziałów. Na końcu mamy zestawienia np.: źródła cytatów oraz szczególnie cenny indeks nazwisk – co znamionuje *WL*.

„Przypomniałam sobie” – zawiera kilkanaście rozdziałów, rozważania o rodzinie i znajomych – wybitnych postaciach w Polsce. Jest wyjątkowy rozdział zatytułowany PASTISZE. Są tu utwory poetyckie naśladowujące styl wielkich polskich pisarzy i poetów jak na przykład: Jarosława Iwaszkiewicza³, Czesława Miłosza, Wisławy Szymborskiej, Tadeusza Różewicza⁴ i innych.

² Odcinek nr 10.

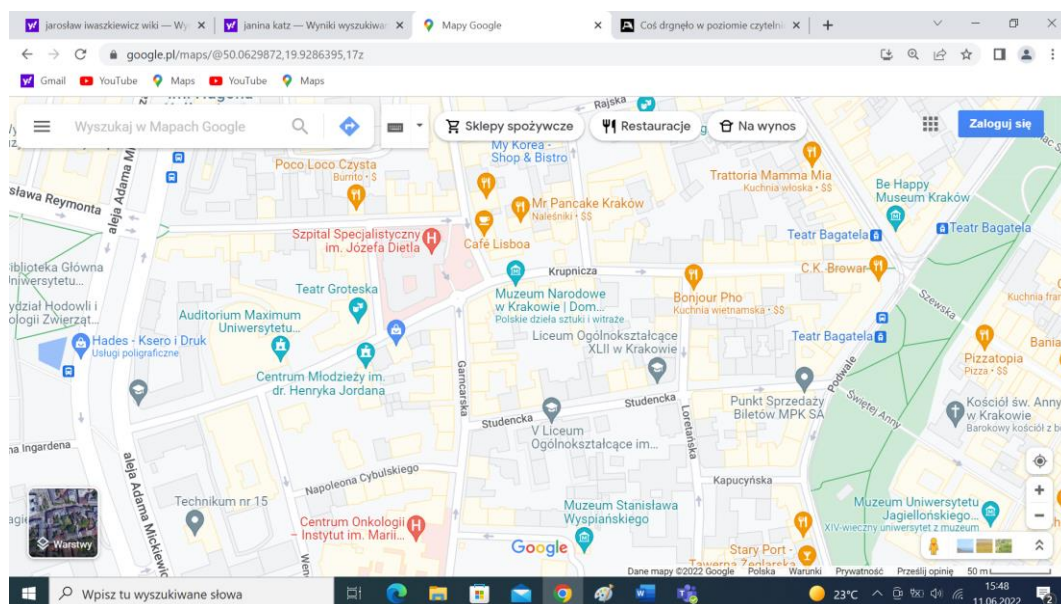
³ Eseista „przerabiał” w liceum lekturę „Czerwone tarcze” tegoż autora, wybrała ją polonistka w IV LO w Bydgoszczy. Dziś jest zapomniany.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Jaros%C5%82aw_Iwaszkiewicz; m.in. Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata, Andrzej Wajda nakręcił film według jego opowiadania „Panny z Wilka”, napisał libretto do opery Król Roger – Karola Szymanowskiego.

⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Tadeusz_R%C3%B3zewicz; o poecie i dramaturgu.

Co wydaje się dziwne, ale obecnie polonistyka *według eseisty* traci popularność... Chodzi o powszechny brak czytania⁵, media elektroniczne itd. Niniejsza seria ma tej tendencji się sprzeciwić poprzez zachęcanie do czytelnictwa – choćby polecanych książek. Nasza Bohaterka poprzez swoje eseje realizowała misję popularyzowania polskiej literatury i jej twórców, czasem niszowych. Z poniższego zamieszczonego spisu literatury wynika iż Pani Profesor Wyka była też Autorką licznych **podręczników do szkół średnich**.

Drugi rozdział polecanej książki jest przypomnieniem postaci Janiny Katz⁶ (zdjęcia str. 13 i 14; Pani Katz z Wisławą Szymborską oraz grupowe, gdzie są Panie Katz, Wyka i trzy inne osoby; w mieszkaniu Autorki). Jako Żydówka opuściła Polskę, wyemigrowała do Danii, ale wracała do Krakowa. Dalej rozdział DOMY, podrozdział „Ulica Krupnicza uduchowiona”.

Ul. Krupnicza – łączy Planty z Aleją Mickiewicza

⁵ <https://antyweb.pl/poziom-czytelnictwa-w-polsce>; podobno coś drgnęło i w ostatnich dwóch latach jest lekki wzrost po kilku latach spadku; podobno 42% Polaków przeczytało co najmniej 1 książkę w ciągu roku.

⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Janina_Katz; o znajomej naszej Bohaterki.

Była tam m.in. siedziba [Związku Literatów Polskich](#), str. 49 – zdjęcie podpisane „Ostatni obiad na Krupniczej”. Dlaczego ?? – gdyż w stanie wojennym „rozwiązano” tę organizację. Jak? Jakimś zarządzeniem rządzącej wtedy junty wojskowej. Na zdjęciu m.in. Jan Józef Szczepański, nasza Bohaterka, Maria Podraza-Kwiatkowska (bohaterka jednego z odcinków serii) i inni. Kolejny podrozdział to „Astoria⁷ – dom twórczy”; taki skrót myślowy, dom dla twórców, pisarzy i poetów w Zakopanem. Strona 54 – zdjęcie na tarasie willi: Autorka z aktorką i profesorką akademii teatralnej Haliną Kwiatkowską (zbieżność nazwisk przypadkowa, jest też bohaterką odcinka naszej serii).

W esejach nie streszcza się książek, każdy sam musi/może sięgnąć do oryginału. Ta omawiana ma formę jakby gawędy, wrywków zdarzeń, nie ma ciągłości, ale opisuje atmosferę literacką i naukową Krakowa. Ważne jest też życie towarzyskie, życie towarzystw i związków literackich czy naukowych... Inne wspomniane postacie to np. Jadwiga Staniszkis – zdjęcie str. 75, podrozdział „Umysł dobrze zbudowany” – dziś już zniknęła z mediów. Dalej mamy postać Anny Micińskiej⁸, podrozdział „Duch przeciw materii”. Skoro całe dzieciństwo spędziła we Francji to w tym języku mówiła świetnie. Wróciła jednak do Polski, między innymi pasjonowała się postacią S.I. Witkiewicza. Kolejna postać to Małgorzata Szpakowska – profesor Uniwersytetu Warszawskiego, krytyk literacki, też zajmowała się postacią Witkacego.

Czy są to naukowczynie powszechnie znane? Czytelnicy sami sobie odpowiedzą, eseista interesował się postacią [Witkacego](#), który to człowiek

⁷ <https://astoria-willaliteratow.pl/>; Astoria – Willa Literatów istnieje do dzisiaj, warto kliknąć na ich stronę internetową.

[...] została odkupiona przez Skarb Państwa i oddana do użytku Związkowi Literatów Polskich. Od 1952 roku mieści się w niej Dom Pracy Twórczej im. Stefana Żeromskiego.

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Anna_Mici%C5%84ska; Anna Ludwika Micińska – historyk oraz pisarka.

http://www.ppiibl.ibl.waw.pl/mediawiki/index.php?title=Anna_MICI%C5%83SKA; dalsze dane; dzieciństwo we Francji; badaczka twórczości S.I. Witkiewicza.

w miarę poznawania, przestał być aż tak interesujący. Warto przypomnieć – znał oblicze komunistów radzieckich obserwując początek władzy bolszewików na własne oczy. W 1939 roku – nie zdążywszy uciec do Rumunii, popełnił samobójstwo na wieść o wkroczeniu Sowietów przez wschodnie granice II Rzeczypospolitej 17-go września 1939 roku. W czerwcu 2022 znowu możemy inaczej popatrzeć na jego los.

Pod koniec książki, po pastiszach, mamy rozdział autobiograficzny, gdzie Pani Profesor Marta Wyka wspomina dzieciństwo, rodzinę, a w szczególności dziadków – str. 148 dwa zdjęcia – Wojciech Wyka i Maria Piętakiewicz (ok. 1910 r.) i następne około 50 lat później. Tu Autorka wraca też do 1939 roku. Rodzina pochodziła ze wschodu Polski, brat ojca Zygmunt siada na motor, aby dotrzeć do jednostki. Słuch po nim zaginął, „[...] dziadek Wyka łąduje na furę rodzinę wraz z małym dzieckiem i odjeżdżają na wschód”. Chcą uciekać przed Niemcami, ale wkraczają do Polski Rosjanie. Dzisiaj oglądamy paradę głupków, czy to możliwe, że nie znają historii, nie rozumieją rzeczywistości, Virtualna Reality ich wchłonęła?

Dziadek Wojciech Wyka był technikiem? inżynierem – „do wybuchu pierwszej wojny światowej, meliorował pola i regulował rzeki” m.in. Wisłę we wsi Mogiła koło Krakowa.

Str. 153 – zdjęcie z podpisem Rodzina Szybińskich – zatem przypuszczenie eseisty było błędne – to samo zdjęcie jest na okładce książki – to rodzina BABCI naszej Bohaterki m.in. Jadwiga (mama Bohaterki tegoż odcinka). Str. 154 – zdjęcie z rodzinnego pikniku w latach 30-tych XX wieku – ojciec Bohaterki – Kazimierz Wyka z rodziną – siedzą wewnątrz oraz na stopniach samochodu typu kabriolet. Jeden z wujków wyjechał do Australii i ślad po nim zaginął. Generalnie widać iż sytuacja materialna rodziny była bardzo dobra (samochód, motocykl) – piękne eleganckie ubrania i suknie pań. Jeździli na wycieczki do Kołomyi, Worochty. Zdjęcia z okładki po raz drugi, str. 164 to Małgorzata

i Marta Wyczanki – może było to już po wypędzeniu Niemców? Rodzina miała tradycje patriotyczne oraz aktywnej pracy zapewniającej dobry byt sobie oraz całej rodzinie. Dbało się o dzieci, zapewniano naukę, o czym świadczą mundurki szkół średnich. Nasza Bohaterka kontynuuje te wspaniałe tradycje.

Książka ma pewien wdzięk oraz skłania do pomyślenia o historii Polski, a zwłaszcza o inteligencji polskiej – o rozwoju swoim własnym oraz o sytuacji tej grupy społecznej. W książce mamy stan na wiele lat temu ..., co jest dzisiaj – też warto przemyśleć.

Profesor Marta Wyka odnosiła wiele sukcesów, zdobyła wiele nagród i wyróżnień, o czym nie pisze w omawianej książce. Między innymi: już w roku 1959 otrzymała razem z Anną Micińską I nagrodę na IX Ogólnopolskim Zjeździe Młodych Polonistów we Wrocławiu za referat *Mit, mitotwórstwo i Słowacki*, wydrukowany w 1960r. w skróconej formie na łamach Życia Literackiego (nr 37). Co ciekawe – po ukończeniu studiów w 1963 – podjęła pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, podobna droga jak Jej ojciec. Zapewne to dało impuls do napisania podręczników szkolnych.

W 1963 podjęła studia doktoranckie w Instytucie Badań Literackich PAN, zakończone obroną pracy doktorskiej w 1968 roku. Od 1968 pracowała na Uniwersytecie Jagiellońskim jako adiunkt (1968–1981). Jak to w systemie uniwersyteckim w Polsce bywa – w 1980 roku habilitowała się. Od 1990 pracowała jako profesor. Była założycielem i w latach 1999–2009 kierownikiem Katedry Krytyki Współczesnej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Warto sięgnąć po polecaną książkę oraz wszystkie inne prace Bohaterki. Przykładowe, zestawione prace wyklikano przez „scholargoogle”.

LITERATURA DODATKOWA

Wybrane Książki i Artykuły

1. WYKA, Marta. Kazimierz Wyka i jego krakowskie miejsca. *Nowa Dekada Krakowska*, 2014, 3.6 (16). //o ojcu Bohaterki
2. WYKA, Marta. *Brzozowski i jego powieści*. Wydawnictwo Literackie, 1981.
3. WYKA, Marta. "Kartografowie dziwnych podróży": wypisy z polskiej krytyki literackiej XX wieku. Kraków: "Universitas", 2004.
4. WYKA, Marta. *Niecierpliwość krytyki: recenzje i szkice z lat 1961-2005*. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2006.
5. WYKA, Marta. *Miłosz i rówieśnicy: domknięcie formacji*. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2013.
6. WYKA, Marta. *Czytanie Brzozowskiego*. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2012.
7. WYKA, Marta. *Napisane niedawno: szkice krytyczne i literackie*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2018.

Podręczniki dla szkół średnich

8. WYKA, Marta, et al. *Literatura polska po roku 1945: podręcznik dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, technikum: zakres podstawowy i rozszerzony*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005. //podręcznik szkolny
9. WYKA, Marta. *Literatura polska: dwudziestolecie międzywojenne i okupacja: podręcznik dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, technikum: zakres podstawowy i rozszerzony*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2004.
10. WYKA, Marta. *Literatura Młodej Polski: podręcznik dla klasy 2 i 3 liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, technikum: zakres podstawowy i rozszerzony*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2004.

Dwa wybrane artykuły

11. WYKA, Marta. Dwie opowieści Szymborskiej. *Kwartalnik Artystyczny*, 2012, 19.1 (73).
12. WYKA, Marta. **Kossakówka**: przeszłość w stanie ruiny. *Nowa Dekada Krakowska*, 2014, 3.6 (16).

LINKI (otwierano czerwiec 2022)

- a) https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/53100/balbus_marta_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y; m.in. są zdjęcia naszej Bohaterki.
- b) https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/74427/wyka_ignacy_chrzanowski_1866-1940_2000.pdf?sequence=1&isAllowed=y; o Ignacym Chrzanowskim.
- c) <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/marta-wyka-swiat-inteligencji-odchodzi-juz-do-przeszlosci-wywiad,116283.html>; o „inteligencji” – opinia naszej BOHATERKI.
- d) <https://wydawnictwoproby.pl/o-listach-medycznych/>; wypowiedź z roku 2022, o Swej nowej książce.

O WITKACYM

- e) <https://witkacologia.eu/witkacolodzy/witkacolodzy.html>; „Witkacy żyje” – skoro ciągle działa strona o jego twórczości.

<<

zob. też: Marta Wyka, *Ogień, piolun i kurz*, *O Annie Micińskiej i jej książce "Istnienie poszczególne: Stanisław Ignacy Witkiewicz"*, "Tygodnik Powszechny", 26.10.2003

>>

ZDJĘCIA (PRZY OKAZJI)

Strona Wydawnictwa Literackiego

Twoje doświadczenia na tej witrynie będą lepsze dzięki cookies. [Zezwalaj na cookie](#)

Poniżej: obrona Czesława Miłosza przed opiniami niektórych dziennikarzy: POPIEL, Jacek, et al. Stanowisko krakowskich polonistów. *Dziennik Polski*, 2004, 40.198 (18294)

Stanowisko krakowskich polonistów

View Usage Statistics

SHOW SIMPLE ITEM RECORD SHOW FULL ITEM RECORD PBN DATA

citation export

title: Stanowisko krakowskich polonistów
alternative title: The stand of employees of the Jagiellonian University Institute of Polish Studies
author: Popiel Jacek, Walas Teresa, Balbus Stanislaw, Borowski Andrzej, Fiut Aleksander, Jarzębski Jerzy, Kurek Halina, Lebkowska Anna, Markiewicz Henryk, Miodońska-Brookes Ewa, Nycz Ryszard, Podraza-Kwiatkowska Maria, Stala Marian, Wyka Marta, Ziejka Franciszek
journal title: Dziennik Polski
volume: 40
issue: 198 (18294)
date of publication: 2004

Słupsk – murale

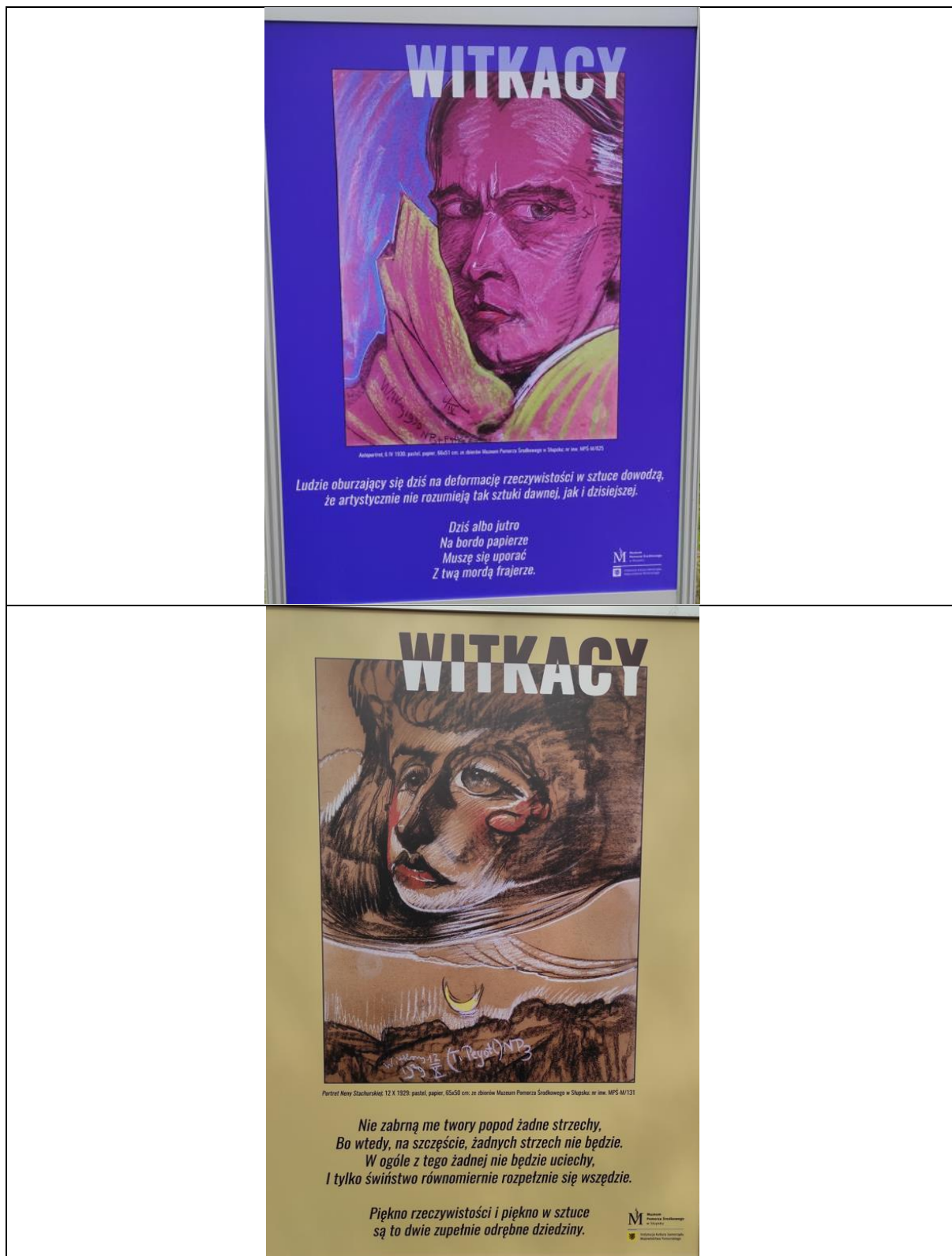
Słupsk – Muzeum Pomorza Środkowego

Portret Ireny Krzywickiej, 17 XI 1928; pastel, papier; 64x48 cm; ze zbiorów Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku; nr inw. MPS-M/882

*Ogólnie muszę stwierdzić dość dogmatycznie,
z powodu braku miejsca,
że według mnie sztuka właśnie się kończy
na tle zaniku tego, co nazywam „uczuciami metafizycznymi”.*

Klient...

Profesorki Super-Babki

Nr 136

2022

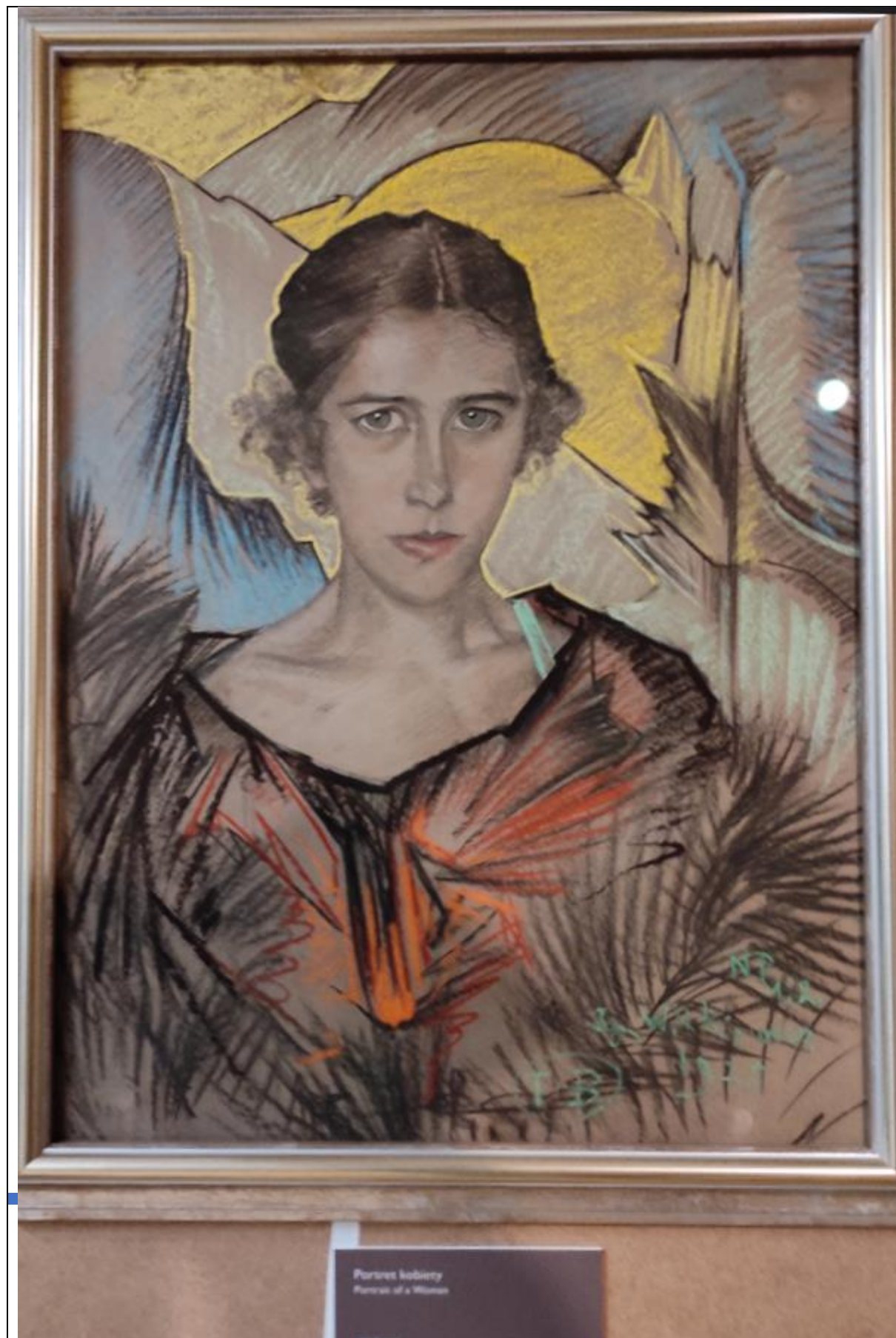

Profesorki Super-Babki

Nr 136

2022

Profesorki Super-Babki

Nr 136

2022

Kraków

Profesorki Super-Babki

Nr 136

2022

Profesorki Super-Babki

Nr 136

2022

Profesorki Super-Babki

Nr 136

2022

Profesorki Super-Babki

Nr 136

2022

Profesorki Super-Babki

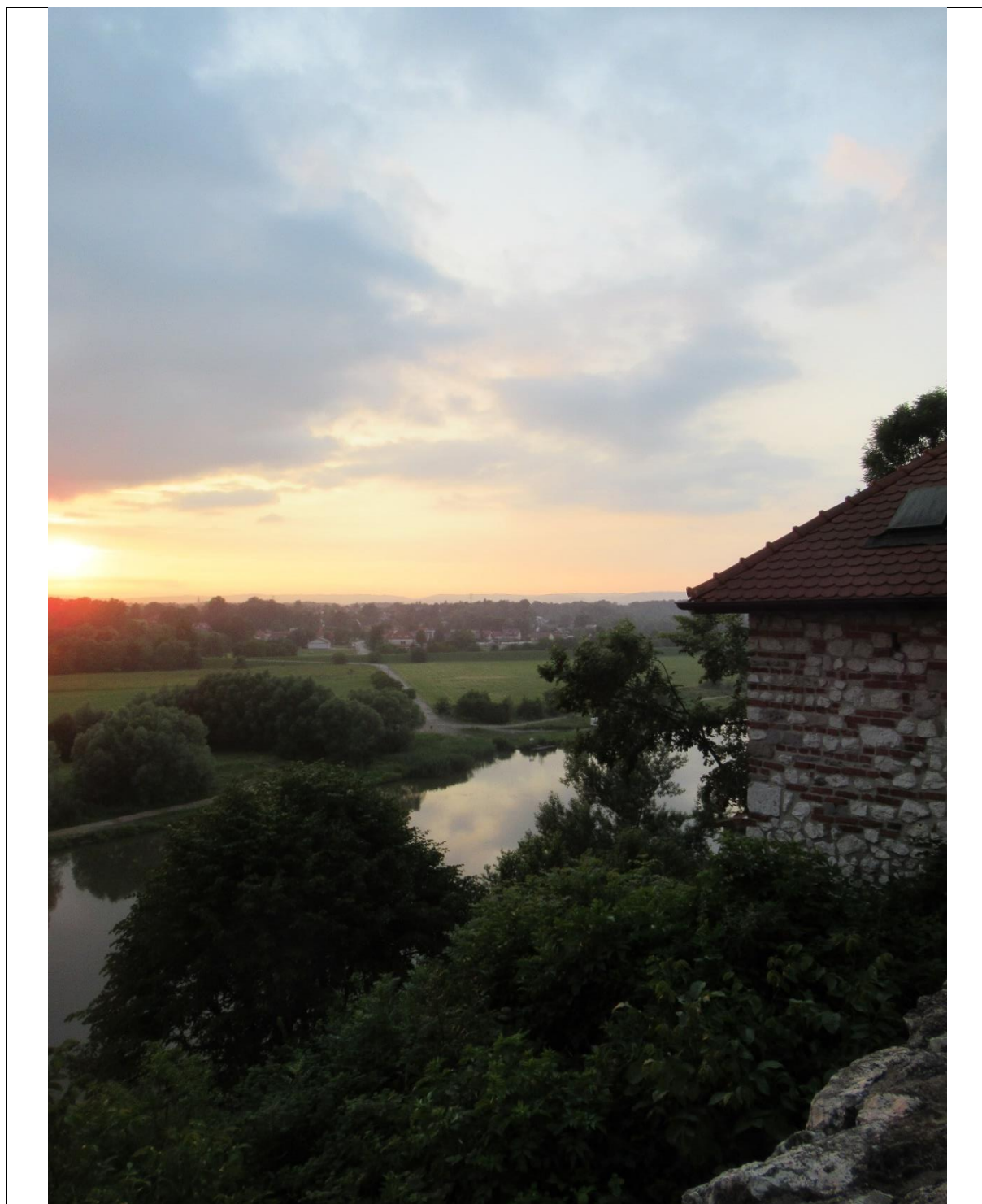
Nr 136

2022

Widoki z murów Klasztoru Benedyktynów w Tyńcu

Zdjęcia wykonał eseista Stan Zawiślak.

Wielkie Podziękowania
dla Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku za możliwość robienia zdjęć i ich publikacji.